

...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel

AZ ORSZÁGOSTÓL A HELYI LÉPTÉK FELÉ A TÉRINFORMATIKA ÉS A HELYI FELMÉRÉSEK SZEREPE A TÁJKARAKTER ELEMZÉSBN

tájkarakter
a természet arcai

VIII. Magyar Tájökológiai Konferencia

Kisvárdra 2019. augusztus 29-31

Konkoly-Gyuró Éva *egyetemi tanár,
Soproni Egyetem EMK EVGI,
ügyvezető Tájműhely Kft.*

konkoly-gyuro.eva@uni-sopron.hu

– Vaszócsik Vilja – Kiss Dániel –
Sain Mátyás – Tirászi Ágnes

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TÉRINFORMATIKAI ELEMZÉS

- a tájalkotó komponensek és a tájjellemzők összesítésével, mennyiségi paraméterek alapján kísérel meg a táj jellegét megragadni.
- parametrizál, válogatott rész-jellemzőket rögzít
- modellez – absztrakciót végez a valóságból
- nagyléptékű – országos elemzést tesz lehetővé
- OBJEKTÍV? - a szakértői döntések korrektségétől függ – egyeztetés, több szakértő konszenzusa szükséges

PERCEPCIONÁLIS ELEMZÉS

- tapasztalati tényeket rögzíti minőségi kategóriák segítségével.
- nem bontja részeire a tájat, hanem egészében próbálja meg rögzíteni a jellemzőit
- SZUBJEKTÍV ? - szisztematizált adatgyűjtés és nagy adatminta - sok szubjektivitás –összevetve, összesítve objektívál

Mindkettő szükséges a tájkarakter lényegi vonásainak feltárásához!

TÁJKARAKTER MEGHATÁROZÁS INDIKÁTOROK ALAPJÁN

A természetvédelem országos programja.

TÁJKARAKTER-TÍPUS ÉS TÁJKARAKTER-TERÜLET

- TÍPUS: kulcsjellemzőiben azonos, több előfordulása létezik
- TERÜLET: egyedi, csak egy előfordulása létezik

A tájtípus és a karakter-típus különbsége a percepcionális/észlelt jellemzők vizsgálatba vonásából adódik.

LEHATÁROLÓ ÉS LEÍRÓ INDIKÁTOROK

- Lehatároló – a típusok határmegvonását adja
- Leíró – a típushatárokat finomítja és azok egyedi megjelenési formáit jellemzi

PL.

Típus: Nyitott, homogén, gyepdomináns, homoksíkság, szórványtelepülésekkel

Terület: Kiskunság

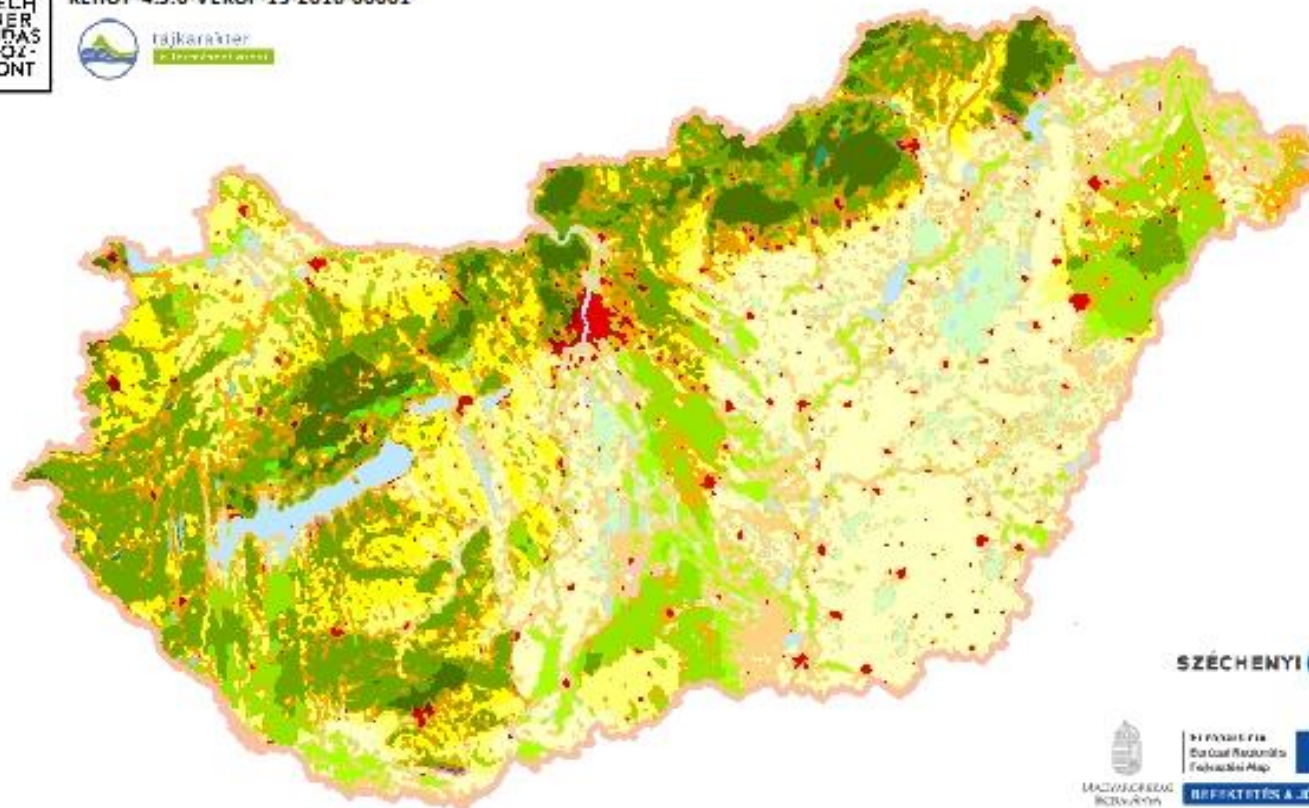
A táj jellemzők kombinációinak meghatározása a tájjelleg-indikátorok egyesítésével

Eredmény 586 féle kombináció - **tájkarakter-mozaikegység**

Tájtípus képzés – indikátorok, illetve mozaikegységek alapján

- Tematikus szűkítés: a lehatároló indikátorok körének szűkítése az előforduló kategóriák csökkentésével
- Geometriai felbontás csökkentése: a 20x20 m-s pixelérték 1x1 km-re aggregálására az országos szintnek megfelelő felbontás elérése érdekében,
- Mintázat-típusok azonosítására szakértői vizuális interpretáció révén.

SZÉCHENYI

HIVATALI FÜR
Egyesült Királyság
Földművelésügyi és
Élelmiszerbiztonsági
Minisztérium
BÉRFELTÉTEL ÉS JELEK

TÁJKARAKTER -TÍPUSOK DOMINÁNS INDIKÁTOROK ALAPJÁN

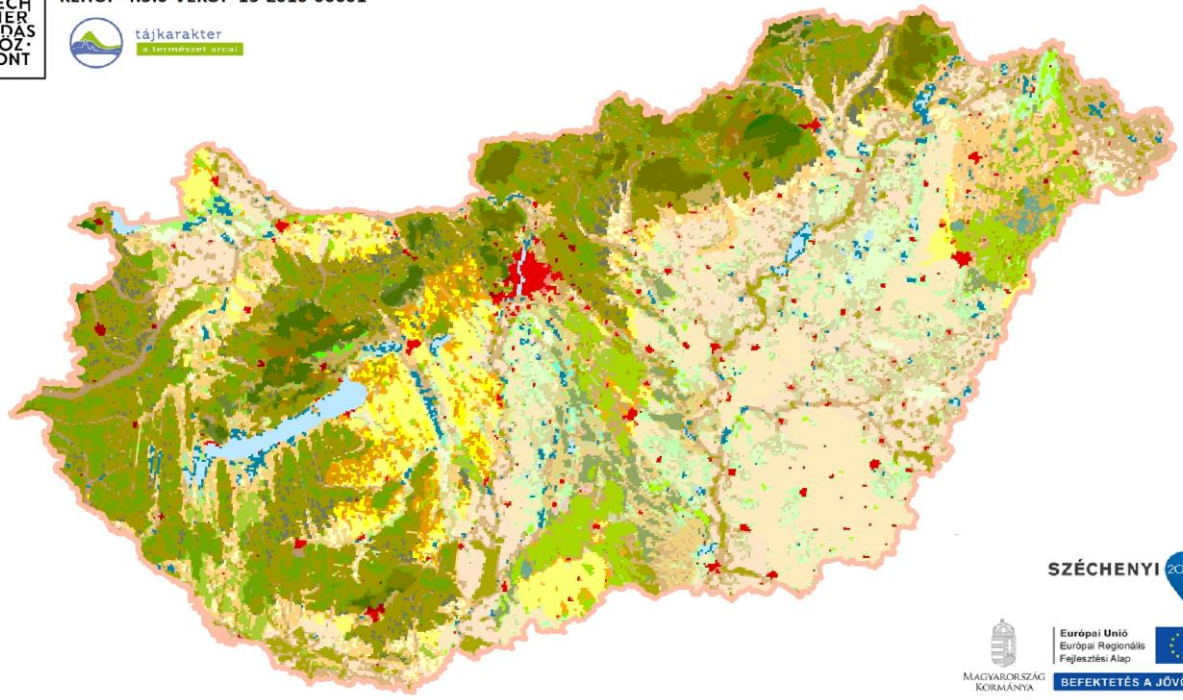
JELKULCS

	Beépítettfelszín-domináns dombosság, hegységperem		Gyepdomináns középhegység
	Beépítettfelszín-domináns terasz- és hordalékkúpsíkság		Gyepdomináns terasz- és hordalékkúpsíkság
	Dominancia nélküli alacsony síkság		Szántódomináns alacsony síkság
	Dominancia nélküli dombosság, hegységperem		Szántódomináns dombosság, hegységperem
	Dominancia nélküli középhegység		Szántódomináns középhegység
	Dominancia nélküli terasz- és hordalékkúpsíkság		Szántódomináns terasz- és hordalékkúpsíkság
	Erdődomináns alacsony síkság		Szőlő- és gyümölcs domináns dombosság, hegységperem
	Erdődomináns dombosság, hegységperem		Szőlő- és gyümölcs domináns terasz- és hordalékkúpsíkság
	Erdődomináns középhegység		Szőlő- és gyümölcs domináns alacsony síkság
	Erdődomináns terasz- és hordalékkúpsíkság		Vízdomináns alacsony síkság
	Gyepdomináns alacsony síkság		Vízdomináns dombosság, hegységperem
	Gyepdomináns dombosság, hegységperem		Vízdomináns terasz- és hordalékkúpsíkság

országos programja.

TÁJKARAKTER -TÍPUSOK JELLEG- INDIKÁTOROK ALAPJÁN

JELKULCS

- Beépített, homogén felszínborítású dombosság és hegységperem
- Beépített, homogén felszínborítású síkság
- Budapest / Erdődomináns, homogén felszínborítású terület
- Erdődomináns alacsony síkság mezőségi talajon
- Erdődomináns alacsony síkság váztalajon
- Erdődomináns dombosság és hegységperem közethatású talajon
- Erdődomináns síkság láptalajon
- Erdődomináns síkság réti- és öntéstalajon
- Erdődomináns terasz- és hordalékkúpsíkság mezőségi talajon
- Erdődomináns terasz- és hordalékkúpsíkság váztalajon
- Erdődomináns, egyéb üledékes kőzetű középhegység
- Erdődomináns, homogén felszínborítású dombosság és hegységperem erdőtalajon
- Erdődomináns, homogén felszínborítású dombosság és hegységperem mezőségi talajon
- Erdődomináns, homogén felszínborítású dombosság és hegységperem réti- és öntéstalajon
- Erdődomináns, homogén felszínborítású dombosság és hegységperem váztalajon
- Erdődomináns, homogén felszínborítású metamorf középhegység
- Erdődomináns, homogén felszínborítású mészkő-dolomit középhegység
- Erdődomináns, homogén felszínborítású síkság erdőtalajon
- Erdődomináns, homogén felszínborítású vulkanikus középhegység
- Gyepdomináns alacsony síkság mezőségi talajon
- Gyepdomináns síkság láptalajon
- Gyepdomináns síkság réti- és öntéstalajon
- Gyepdomináns, homogén felszínborítású alacsony síkság szikes talajon
- Gyepdomináns, homogén felszínborítású dombosság és hegységperem közethatású talajon
- Gyepdomináns, mozaikos felszínborítású alacsony síkság váztalajon
- Gyepdomináns, mérsékeltlen mozaikos felszínborítású terasz- és hordalékkúpsíkság váztalajon
- Kert- és szőlődomináns, mozaikos felszínborítású alacsony síkság váztalajon
- Mozaikos felszínborítású alacsony síkság mezőségi talajon
- Mozaikos felszínborítású alacsony síkság szikes talajon
- Mozaikos felszínborítású dombosság és hegységperem erdőtalajon
- Mozaikos felszínborítású dombosság és hegységperem közethatású talajon
- Mozaikos felszínborítású dombosság és hegységperem mezőségi talajon
- Mozaikos felszínborítású dombosság és hegységperem réti- és öntéstalajon
- Mozaikos felszínborítású dombosság és hegységperem váztalajon
- Mozaikos felszínborítású síkság erdőtalajon
- Mozaikos felszínborítású síkság láptalajon
- Mozaikos felszínborítású síkság réti- és öntéstalajon
- Mozaikos felszínborítású síkság váztalajon
- Mozaikos felszínborítású terasz- és hordalékkúpsíkság mezőségi talajon
- Mozaikos felszínborítású terasz- és hordalékkúpsíkság váztalajon
- Mozaikos felszínborítású, egyéb üledékes kőzetű középhegység
- Mozaikos felszínborítású, mészkő-dolomit középhegység
- Szántódomináns alacsony síkság mezőségi talajon
- Szántódomináns alacsony síkság váztalajon
- Szántódomináns síkság láptalajon
- Szántódomináns síkság réti- és öntéstalajon
- Szántódomináns terasz- és hordalékkúpsíkság mezőségi talajon
- Szántódomináns terasz- és hordalékkúpsíkság váztalajon
- Szántódomináns, homogén felszínborítású alacsony síkság szikes talajon
- Szántódomináns, homogén felszínborítású domb- és hegységperem réti- és öntéstalajon
- Szántódomináns, homogén felszínborítású dombosság és hegységperem erdőtalajon
- Szántódomináns, homogén felszínborítású dombosság és hegységperem mezőségi talajon
- Szántódomináns, homogén felszínborítású síkság erdőtalajon
- Szántódomináns, homogén felszínborítású, egyéb üledékes kőzetű középhegység
- Vízdomináns, homogén felszínborítású terület
- Vízdomináns, mozaikos vagy mérsékeltlen mozaikos felszínborítású terület

tájkarakter
a természet arcai

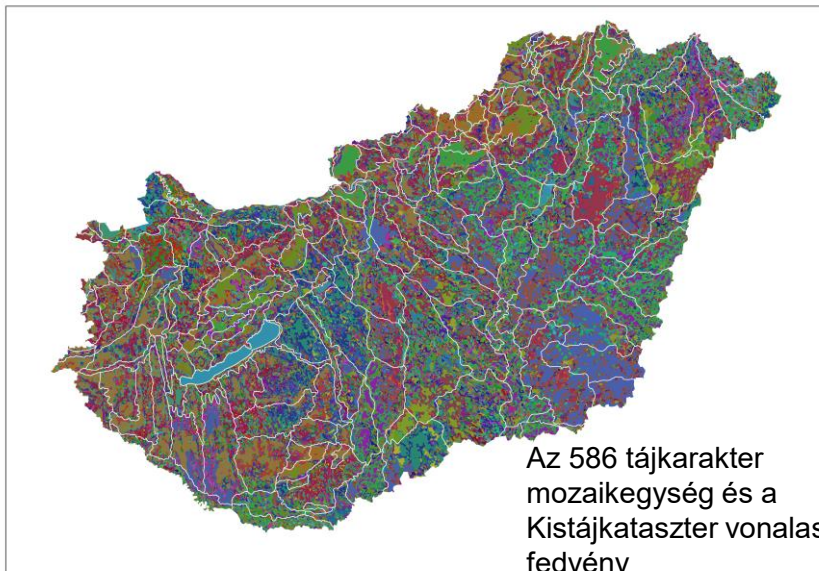

Nem pusztán a részletesség!

Lényegi módszertani eltérés

absztrakt térinfomatikai, térképi információ vs.

megtapasztalt, észlelt, percepcionális információ

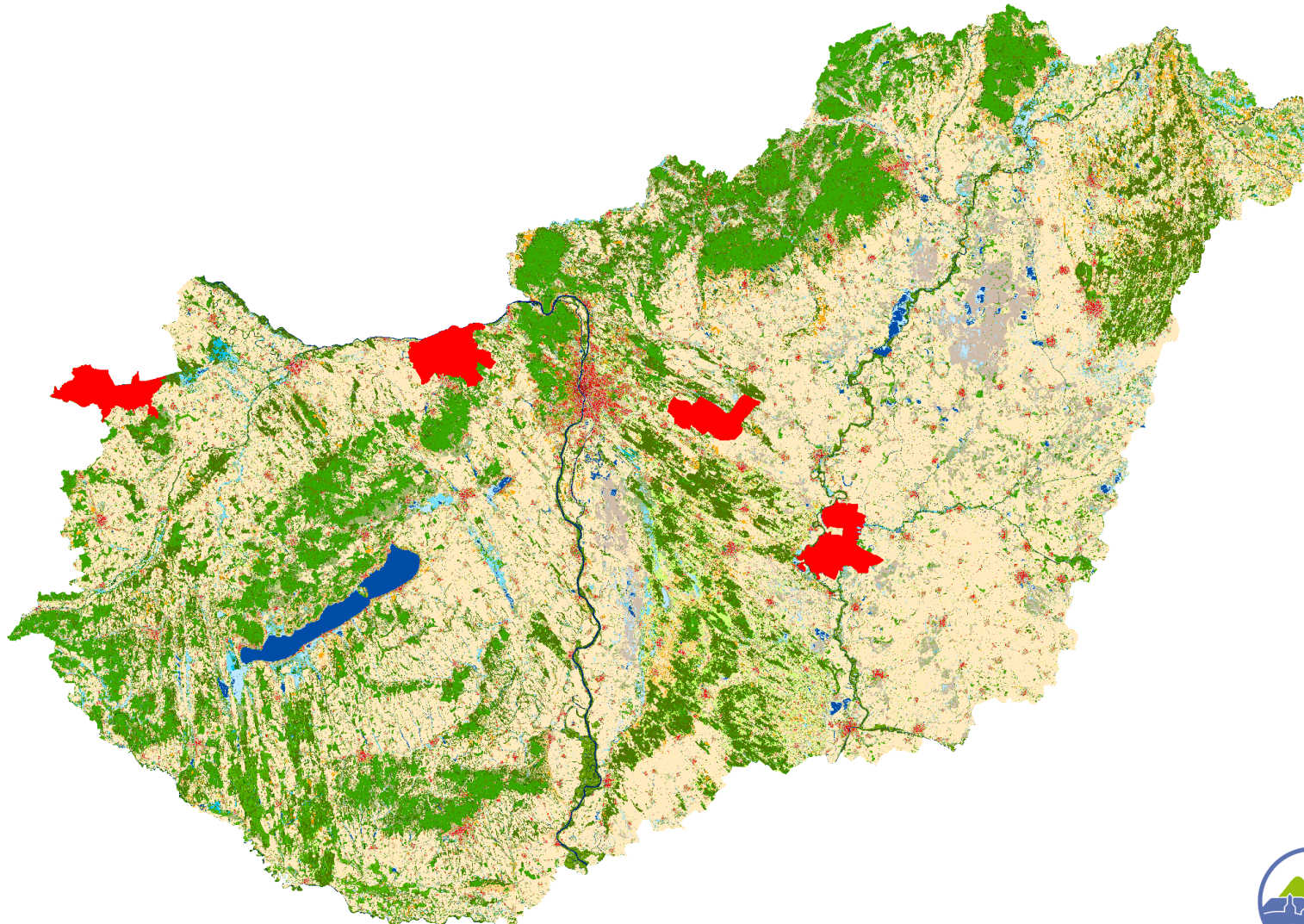
Az 586 tájkarakter mozaik egység és a Kistájkataszter vonalas fedvény

MINTATERÜLETEK

A természetvédelem országos programja.

Jelkulcs

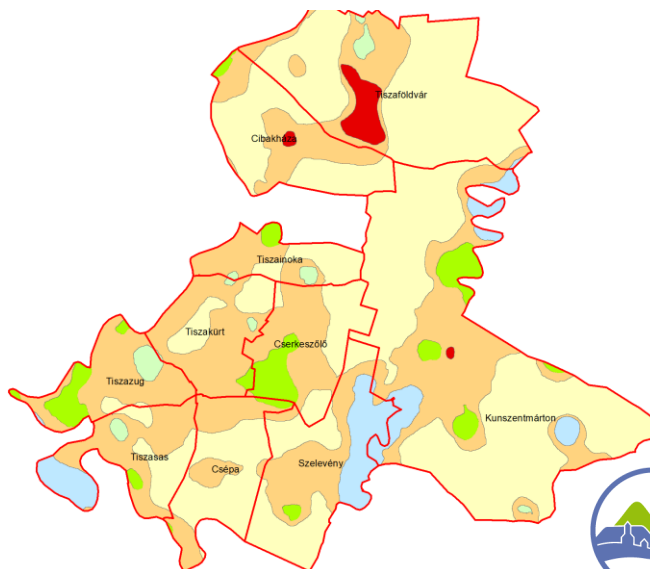
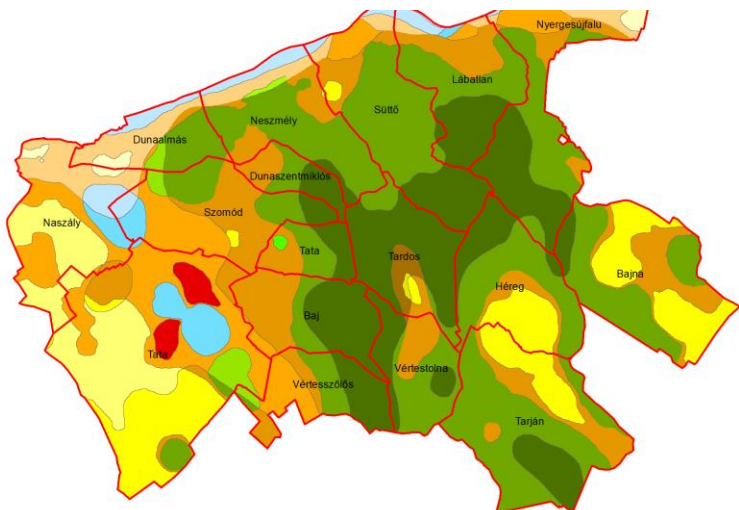
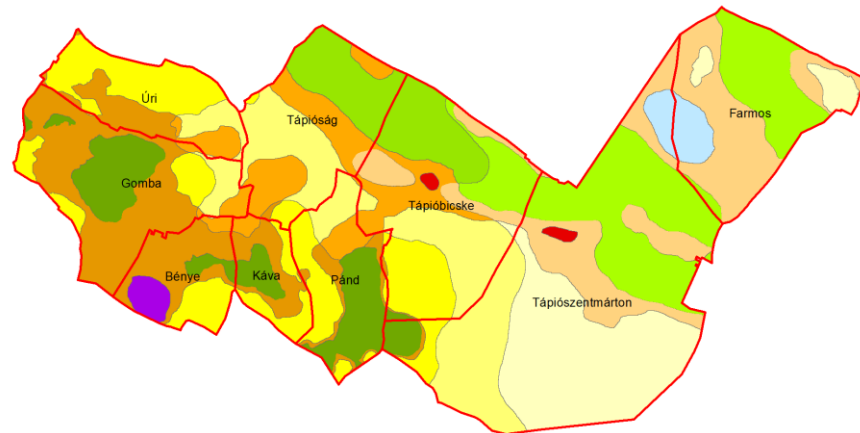
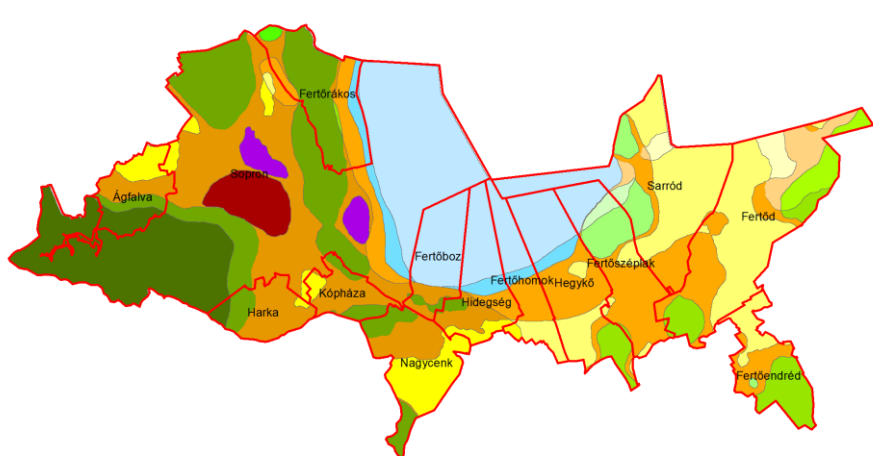
- border
- 1 110 : Alacsony épület
- 1 120 : Magas épület
- 1 210 : Széld burkolati utak
- 1 220 : Földutak
- 1 230 : Vasutak
- 1 310 : Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges fejtételek
- 1 410 : Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal
- 1 420 : Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül
- 2 100 : Szántóföldek
- 2 110 : Szőlők
- 2 210 : Szőlők
- 2 220 : Gyümölcsösök, boglyosok és egyéb ültetvények
- 2 230 : Energiültetvények
- 2 310 : Komplex művelési szerkezet épületekkel
- 2 320 : Komplex művelési szerkezet épületek nélkül
- 3 110 : Nyílt homokpuszta gyepek
- 3 120 : Zárt gyepek homokon
- 3 200 : Széles és szűkebbre hajlamos gyepek
- 3 310 : Szélesbívásokkal tarkított mészmeddő gyepek
- 3 320 : Szélesbívásokkal tarkított egyéb gyepek
- 3 400 : Zárt gyepek kötött talajon vagy domb- és hegyvidéken
- 3 500 : Májhóvá nem besorolható lágyszárú növényzet
- 4 101 : Bükkösök
- 4 102 : Gyertyános kocsánytalan félévesek
- 4 103 : Cserejások
- 4 104 : Mogyós tilgységek
- 4 105 : Ny-Dunántúli erdőfenyvesek
- 4 106 : Ny-Dunántúli erdőfenyvesek
- 4 107 : Hazai nyíráások
- 4 108 : Hegyi- és dombvidéki pónir erdők
- 4 108 : Gyertyános kocsányos tilgységek
- 4 110 : Elgyertyános és kőriskeleves kocsányos tilgységek
- 4 111 : Elgyertyános és kőriskeleves kocsányos tilgységek
- 4 112 : Elgyertyános lomberdők
- 4 201 : Puhafás árterti erdők
- 4 202 : Keményfás árterti erdők
- 4 301 : Elgyertyános és kőriskeleves kocsányos tilgységek TVHA
- 4 302 : Égeresek
- 4 303 : Többtelezhátassal alatti gyertyános kocsányos tilgységek
- 4 304 : Árterti kívüli fűzesek
- 4 305 : Árterti kívüli, többtelezhátassal alatti nyíráások
- 4 306 : Nyíresek
- 4 307 : Többtelezhátassal érintett cserejások
- 4 308 : Egyéb, többtelezhátassal érintett őshonos dominanciájú erdők
- 4 309 : Egyéb, többtelezhátassal érintett elegyes lomberdők
- 4 401 : Tölvelekek dominált ültetvények
- 4 402 : Akác dominált ültetvények
- 4 403 : Nemesnyír- és füz dominált ültetvények
- 4 404 : Egyéb idegenhonos lombos fajok dominált erdők
- 4 501 : Pusztavég
- 4 502 : Folyamatosan levő felújítás
- 4 600 : Májhóvá nem besorolható fás száraz növényzet
- 5 110 : Vízen aló mocsári/nyílt növényzet
- 5 120 : Hőzagos vízhatás alatt álló gyepek valamint láp- és mocsárlékek
- 5 200 : Láp- és mocsárlékek
- 6 100 : Állások
- 6 200 : Víznyelők

Konkoly-Gyuró É. Et al. VIII:MTÖK Kisvárdra 2019.08.30.

tájkarakter
a természet arcai

	Beépítettfelszín-domináns dombság, hegységperem		Erdődomináns középhegység		Szántódomináns középhegység
	Beépítettfelszín-domináns terasz- és hordalékkúpsíkság		Erdődomináns terasz- és hordalékkúpsíkság		Szántódomináns terasz- és hordalékkúpsíkság
	Dominancia nélküli alacsony síkság		Gyepdomináns alacsony síkság		Szőlő- és gyümölcs domináns dombság, hegységperem
	Dominancia nélküli dombság, hegységperem		Gyepdomináns dombság, hegységperem		Szőlő- és gyümölcs domináns terasz- és hordalékkúpsíkság
	Dominancia nélküli középhegység		Gyepdomináns középhegység		Szőlő- és gyümölcspanon alacsony síkság
	Dominancia nélküli terasz- és hordalékkúpsíkság		Gyepdomináns terasz- és hordalékkúpsíkság		Vízdomináns alacsony síkság
	Erdődomináns alacsony síkság		Szántódomináns alacsony síkság		Vízdomináns dombság, hegységperem
	Erdődomináns dombság, hegységperem		Szántódomináns dombság, hegységperem		Vízdomináns terasz- és hordalékkúpsíkság

tájkarakter
a természet arcai

Tájészlelés

Pillanatnyi közvetlen megtapasztalás
Szakértői észlelés (outsiders)

Folyamatos megtapasztalás
Helyiek észlelése (insiders)

Terepi felvételezés

Tájbejárás/tájséták

Párbeszéd az érintettekkel

Terepi pontok és útvonalak

Egyéni módszerek

Csoportos módszerek

Jegyzőkönyvek
Feljegyzések

Fotók
Rajzok
Blokksdiagrammok

Interjúk

Mélyinterjúk
Kérdőívvel
kombinált
interjú

Kérdőívek

Személyes
Telefon
Levél
Online

Workshopok

Zárt
workshop
szakemberek
számára

Nyitott
workshop
helyiek
számára

Csoportos
megbeszélések

Mentális kép, térkép
(eredmény)

Reprezentáció

Írott reprezentációk

- Versek
- Tájéírás
- Mesék, mondák, dalok

Képi és fényképes
reprezentációk

- Festmények, grafikák
- Fényképek
- Turisztikai kiadványok, képeslapok
- Térképek
- Szobrok, emlékművek

TEREPI FELVÉTELEZÉS

Vizuális jellemzők

Pl.

- lépték: intim- kicsi- széles– tágas - hatalmas
- mintázat/textúra : random – szervezett - szabályos – lágy - erőteljes- durva
- zártság: szűk- zárt - nyitott - körülvevett - kitett
- diverzitás: uniform - egyszerű - változatos – komplex
- formák: vertikálisan osztott- hullámos – horizontális
- színek: monochrome – pasztel - színes

A KITERJESZTETT DIALÓGUS

Helyi tudással rendelkező
emberektől információ
szerzés

Landscape Ambassador course, 19-31 October 2008
the Swedish case
Helena Mellqvist
Landscape architect and PhD-student SLU-Alnarp

PÁRBESZÉD AZ ÉRINTETTEKSEL

**MIÉRT VAN SZÜKSÉG A KITERJESZTETT
DIALÓGUSRA HELYIEKKEL?**

A TÁJEGYEZMÉNY ÉS A PERCEPCIÓ / ÉRZÉKELÉS / ÉSZLELÉS

A természetvédelem
országos programja.

TÁJ

Az ELC definícióban központi elem: táj az emberek által **érezelt terület**, amelynek a **karaktere**....

A táj az egyénekről és a társadalomtól függ, akik **jelentéssel ruházzák fel**. Nem pusztán a fizikai valóságról van szó, hanem **az ott élők közös erőforrásáról**.

PERCEPCIÓ

Érzékelés – természettudományi megközelítés

Észlelés – humán tudomány

A fenomenológia mint azt a **tapasztalatot** írja le, ami az által a táj által átszőtt, amiben élünk (Tilley, 2004).

A táj a mi **világunk-ká** válik (lifeworld) a tér, ami **elköteleződésünk**, a világba való **bevonódásunk tere**, mindazok **lenyomata**, akik **benne lakoztak és nyomot hagytak maguk után**. (Ingold, 2000).

A **PERCEPCIÓ** a társadalmi struktúrák (kultúra, értelmezés) által átszűrt. **kapcsolati jelenség** (relational), nem elsődlegesen szubjektív (Hague & Jenkins, 2005).

A táj észlelése emberek közötti kapocs, ami **közös megértést** tesz lehetővé, összeköti a múltat a jövővel és az embereket egymással. **Kollektív identitást** alakít ki. (Oreszczyn & Lane, 2000).

“**Lakozni**” (Heidegger nyomán) tekinthető egyfajta időmélység létrehozásának, amely erősíti a tájjal való kapcsolatot, a helyhez **kötődést** (Ingold (2000)).

A **Tájjegyzmény** a tájat **a demokrácia arénájának** tekinti, amelyben szereplőnek joga és felelőssége a **partnerség** kialakítása... (CoE, 2000a, 2008; Scott, 2011).

- **A térinformatikai elemzés és a percepcepcionális információk összevetése – visszacsatolás – és a módszer véglegesítése.**

tájkarakter

a természet arcai

*...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel*

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

tájkarakter
a természet arcai

A kutatás a KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 számú projekt részeként, az Agrárminisztérium koordinációjában valósul meg.

Közreműködő szervezetek:
Tájműhely Kft., Lechner Tudásközpont, Ormos Imre Alapítvány, Meridián Alapítvány, Szent István Egyetem Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Intézet

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE